

PIŠETA IN UREJUJETA:

Lojze Košorok
in Pavla Gruden

Kar Po Domače...

Pogovorimo se danes malo o slovenščini. Emigranti, posebno slovenski izseljeni v Avstraliji, imamo večkrat velike težave s pravilnim izražanjem, ker smo žrtve občutnega zaostanka v jezikovni kulturi. Nalezli smo se številnih angleških izrazov, ki nam se vrijejo v slovenščino in so posebno nerodni kadar naša misli prevajamo v slovenščino. Moja jezikovna zavest mi marsikaj veleva in očita. Če smo se v toku let naučili misliti in celo snijati v angleščini, je naša dolžnost, da posvetimo vso ljubezen materinščini; to posebno polagam na sreč vsem, ki sodelujemo pri slovenskemu tisku, da bi bili v ugled ne samo naši izseljeni skupnosti ampak tudi domovini, ki nam je dala našo prvo govorico. Saj je celo avst. voda postavila materinščino vsake etničke skupine na prvo mesto. Najboljša pot k temu je seveda čitanje sodobnega Slovenskega tiska in literature. Kar se mene tiči bi bila nad vse srečna, če bi domovina v tem oziru prisločila zainteresiranim izseljenjem na pomoč. Kolikor je sem mislila, da bi naprosila naše akademike, da prirede za nas v to svrhu dopisno šolo... Tako se pač sami trudimo kolikor moremo, in po svoji jezikovni zavesti, da svoje znanje slovenščine (in tudi angleščine) zboljšljemo. Seveda pa je to težko kajti v povojnem času so v jezikovnih razmerah, pri vseh narodih ne samo pri nas, nastale ogromne spremembe. Z nastopom sodobnih znanosti in stalno napredovanje tehnologije se je vrnila v slovenščino množica tujk. Dopisna šola v to svrhu bi nam bila v neprecenljivo pomoč. Tako bi nam bilo omogočeno na ravni povprečnega izseljenca marsikaj po domače razpravljati in napisati, saj vendar ne želimo ostati na istem nivoju kot smo bili pred zadnjim vojno, ko so imeli monopol na izobražbo samo privilegirani družbeni razredi in protežiranci z namenom, da bi množič ostale v tem in pod palcem vladajočih struj. Tisto kar je takrat manj izobražen človek čutil do takozvane gospiske ni bilo sposoštovanje ampak le strah, ki je imel izvor v občutku manjvrednosti zaradi katere še danes v tujini trpi.

Zelo nazoren primer za to je naše vse bolj očitno pomanjkanje sodelovanja v javnem življenju etničkih skupin Avstraliji, kjer so nas skoraj vsi naši izobraženci pustili na cedilu. Namesto, da bi se zalagali za našo kulturo, so utonili v avstralski politiki. Vzemimo rojaka g. Urbančiča. Čitam v "The Sydney Morning Herald" u. 13.6.1979, kjer v dolgem članku o zadevah NSW Permanent Building Society, direktor le te, sir John Pagan izjavlja na vprašanje o svojem vezanju z Liberalno stranko, med ostalim tudi sledi: "Yes, Mr. Lyenko Urbanchich's name was mentioned

Pavla Gruden

Pa kaj še zahteva narod? Navdušenje za vse kar je lepega in blagega na svetu. Nikoli še nisem opazil, da bi se bil narod navduševal, ali da bi občutil željo po navdušnosti. Leži tam kakor pobožna kladja; ampak če ga umetnik ne navdušuje, zacepta takoj z nogami. Z nogami svojih zagovornikov.

Ivan Cankar

Goriški Ikar navdihuje tisoče mladih letalcev

Pred 70 leti je Edvard Rusjan vzletel kot prvi Jugosloven - Naš letalski pionir se je ponesrečil

9. januara 1911

Edvard Rusjan se je rodil 6. junija 1886 v Trstu, a se je oče kralju preselil najprej v Renče, nato pa v Gorico. Pri očetu se je izučil sodarstva, vendar je ukajen fant končal tudi meščansko šolo in večno trgovsko šolo. Mladostna zagnanost ga je posadila tudi na kolo in začel je dirkati. Tekmovalna sila ga je zanesla leta 1908 v Gradec. Med dirkači je bil tudi Zagrebčan Milan Meniga. Novo znanstvo je bilo usodno za poznejši razvoj Rusjana kot konstruktorja in graditelja ter letalca.

Do leta 1910 sta Edvard in njegov brat Josip zgradila še pet letal različnih oblik. Rusjana nista vedela veliko o letalih, a je Edvard z vsakim novim modelom letel vse zanesljivej in dlje. Najbolje z zadnjim, enokricem, ki pa tudi ni zadovoljil letalnih strasti mladega aviatika, kot so letalce takrat imenovali.

Nekako ob tem času mu je pisal Milan Meniga iz Zagreba, da se njegov priatelj, sicer mehanik Mihajlo Mercep tudi ogrevra za letalo. Edvard Rusjan ga je povabil v Gorico in mu pokazal svoj monoplan. Izkušeno oko in znanje mehanika je bilo dovolj, da je Rusjan zvedel, zakaj njegova letala ne letijo tako, kot si je zamislil in že: Anzanijev motor je bil prešibak. Nova prijatelja sta prav takrat prebrala v časnikih, da bo sred poletja 1910 v Parizu prva svetovna razstava letalstva.

Odpravila sta se na pot. V Parizu je bil zbran vas svet, vse, kar je v tisktem času kaj pomenilo v letalstvu Rusjan in Mercep sta hlastala po novicah in, kar je bilo za njune skupne načrte najbolj pomembno, s seboj v Zagreb sta pripeljala motor gnezda.

Edvard Rusjan se je preselil v Zagreb, kjer sta skupaj z Mercepom konstruirala enokrilnik "Rusjan - Mercep", prilagojen za motor, ki je imel za leti 1910 neizmerno moč - 80 konjskih moči. V najeti delavnici sta dan in noč izdelovala dele novega letala, sastavila pa sta ga že v lastnem hangerju ob vojaškem vadbišču na Černomeru.

Konec oktobra leta 1910 je bilo letalo nared. Še tako podrobni pregled vseh delov je pridal, da sta graditelja dobro načrtovala in še boljše zgradila letalo. Nапосled se je Rusjan odločil in sedel za krmila. Motor je zahrumel in dvignil Gorican v znak. Večkrat je Rusjan krizišč nad Černomerom in si z vsakim poletom utrjeval pilotsko znanje, vse dokler ni pretrdo pristal. Okvara je odložila javno predstavitev za nekaj dni.

Množica Zagrebčanov se je na najavljeni dan zbrala ob vadbišču in strmela v svojega junaka. Edvard Rusjan, oblečen v uspejni jopič in z usnjeno kapo na glavi, je pognal gnormov motor. Elisa se je zavrtela, povlekla za seboj enokrilec in ga varno vlekla nad glavami navdušenih gledalcev.

Novica, da sta dva Južna Slovana zgradila tako imenitno letalo in da to letalo tudi brezhibno leti, je bliskovito obšla tedanj Evropo. Povabila so deževala od vseh, le fanta se nista mogla odločiti, kam jo bosta najprej mahnili. Mercep, ki je bil bolj trgovske narave, je hotel na zahod, na Dunaj, v Prago in še naprej. Rusjan pa je bil predvsem Sloven in se je ogreval za Beograd, prestolnico tedanje kraljevine Srbije. Zmagal je Rusjan.

V začetku januarja 1911 (po starem kolendarju konec decembra 1910) sta Rusjan in Mercep pripeljala letalo v Beograd. Tudi tu sta si za letališče najprej izbrala vojaško

vadišče na Bajnici, vendar sta morala iskati teren druge. Jbanjški travniki so bili pokriti s predebelo plastjo snega. Odločila sta se za travnike pod Kalemegdansko tradnjavo, točneje tam, kjer se Sava izliva v Donavo. Tudi datum demonstracije sta določila: 8. januar. Let sta zaradi prehude košave odložila za en dan. Toda 9. januarja je Rusjan sklenil, da bo vzletel včas močnemu vetru. Od svojega skepla ni odstopil niti na nagovarjanje zbranega občinstva.

Enokrilec je brezhibno vzletel. Rusjan ga je zapeljal nad Savo in letel proti njenemu toku vse do Topčiderskega broda. Od tod je zavil na avstrijski breg Sava in začel pristajati ob kalemegdanskih zidovih. Tedaj pa je silovit sunek vetr letalu odmobil krič in enokrilnik je strmolgil pred zbranimi Beograjdanci. Letalec je umrl med razbitinam.

Pokopali so ga v Beogradu. Od Gorican se je poslovila množica, na grob pa so položili tudi venec predstolonaslednika Đorda Karadorjevića. Nanj je dal napisati: "Pogumenu letalu Slovencu, Dorde". Pred Rusjanovim preranim grobom je prvemu jugoslovenskemu letalcu govoril pisatelj dr. Branislav Nušić.

"Gosti in temni oblaki so nad našo domovino in ti, moj sokol, si v te oblake hotel vzleteti... Krvavi so zidovi našega beograjskega Gradu, in ti, moj junak, si jih hotel s svojo krvjo poškropiti... Hotel si v morje krv, prelite za svobodo, prelite tudi svojo kružo k začetku leta 1910, maja do 10. junija. Srednja temperatura tega obdobja je bila letos 19,1 stopinj C, medtem ko je bila leta 1958 ko je Slovenija zadnjikrat imela takšno vročino, 19 stopinj C. Določeno poprečje temperature za to obdobje znaša samo 15,5 stopinj C.

Izjemno vročje obdobje

Na Meteorološkem zavodu SR Slovenije so izračunali, kako vroče in sončno je bilo v obdobju od 11. maja do 10. junija. Srednja temperatura tega obdobja je bila letos 19,1 stopinj C, medtem ko je bila leta 1958 ko je Slovenija zadnjikrat imela takšno vročino, 19 stopinj C. Določeno poprečje temperature za to obdobje znaša samo 15,5 stopinj C.

V tem času sije sonce v Ljubljani običajno poprečno po 6,7 ure na dan, letos pa je sijalo poprečno kar 10,9 ure na dan.

Vroče in do zadnjih neviht tudi suho vreme traja že več kot en mesec. Od 13. maja je temperatura nad dolgoletnim poprečjem, od 18. maja čez dan in 20 do stopinj C, kar pomeni poletno vročino.

Obnovljeno Slovenjgraško Letališče

SLOVENJ GRADEC - V Slovenj Gradcu so slovensko izročili namenu obnovljeno in modernizirano letališče. Naprave na letališču omogočajo pristajanje in vzletanje manjših reaktivnih letal. Letališče je približalo Koroške sodobnim prometnim potem ter jo povezovalo z večjimi republiškimi, jugoslovenskimi in inozemskimi centri.

Mladina Gradi

KOBARID - Oživelja so skoraj vsa brigadirska gradbišča v Sloveniji in v Jugoslaviji.

Brigadirji so prišli v Bistroc ob Sotli in Šentvid pri Planini, da bi nadaljevali akcijo "Kozjansko 79". Mladi iz Valjeva, Celja, Čačka, Skopja in Ljubljane ter brigadirji jugoslovenskega Rdečega kriza so začeli modernizirati cesti Grobelce Loka in Klujice-Kozje.

Začela se je tudi letašnja delovna akcija "Posočje 79", ki se nadaljuje že četrto leto.

Ob začetku zvezne mladinske delovne akcije "Suha krajina 79" se je v Prevolah zbralo 200 mladih brigadirjev iz občin Murska Sobota, Ljubljana-Sloška, Slovenska Bistrica, Reka in Vinica iz Makedonije. V treh izmenah se bo zvrstilo 600 brigadirjev.

Jakčeva Jubilejna Razstava

V umetniški galeriji v Slovenj Gradcu bo naslednja dva meseca odprt razstava del Božidarja Jakca. To je prva letašnja republiška razstava, posvečena umetnikovi 80-letnici. Razstavljena so dela iz ciklusa Po poteh 4. in 5. osefenc, S poti slovenske delegacije na drugo zasedanje AVNOJ, 14. divizija, Paortreti partizanov in druga dela.

Jubilej Slavista Slodnjaka

LJUBLJANA - V Slovenski knjižnici v Ljubljani so odprli razstavo, posvečeno življenjskemu jubileju in delu akademika Antona Slodnjaka. Razstava je ob dokumentih iz jubilantovega življenja razgrnila strokovna in leposlovna dela tega učenega slavista, ki je raziskal domala vse pomembnejše obdobja slovenske literature zgodovine, se posvečal tako posameznim ustvarjalcem (Prešeren) kot tudi začrkozi, sistematični zgodovini slovenskega slovstva.

Mala Groharjeva Kolonija

ŠKOFJA LOKA - Tu je bila 12. mala Groharjeva slikarska kolonija, katere se je udeležilo preko 400 pionirjev likovnikov ter 100 njihovih učiteljev. Tri dni so pionirji s čopičem in fotografsko kamero poskušali ujeti motive na temo letašnje kolonije "Upodobite kulturnozgodovinski zanimivosti Škofje Loke in dela občanov".

Naše NOVINE

516-4677

TRIBINA ČITALACA

“Sudbina Jedne Majke”

Grobu jednom hodi žena u crnini,
Svježa humka mrtve ruke širi,
Žena hodi, na natpicu groba oči joj stadoše.
U srcu joj nož, iz očiju suze padaše!

Boga preklinje, ruke diže, da pre stigne
Na natpisu spazi ime, što joj od srca bješe,
Cjeliva grob i ispisano ime,
Moli Boga da joj sina digne!

Ustani sine, anđelu mali
Ustani da vidiš majku kako plače,
Kako srce cvili, kako boli
Kad prekrila je svježa zemlja onog koga voli!

Čeka majka, a sutan već pada,
Misli vile će joj pomoći.
Sluša oluju, misli da čudesta ima
Zatvara oči u njoj živi nada...

Kao luda stade prevrtati zemlju svježu,
Da pronade tјelo svoga Darka,
Da mu kaže koliko ga voli
I nosi mu pozdrav od oca Marka!

Kad u zemlji sanduk spazi,
Klonu glavom, klonu tјelom,
Cijelim životom se strese,
Zaključan sanduk sve majčine nade odnese...?

Sanduk mijem, a u njemu mrtvo tјelo spava,
Majka zove i drhtavim glasom doziva,
Jecaj majčin odjekuje u doljinu,
Sve je njenio jer pala je noćna siva.

Miluje sanduk i moli ga da progovori,
Ueviljena majka ne može toj želji da odoli,
Umrvljenom glavom prema nebu gleda,
Sanduk grli i nikom ga neda!

Sjednu munja, majka sanduk k'sebi vuče,
Da zaštiti mrtvo tјelo, te ga ljubi,
Ali grom puće u sanduče,
I mrtvom sinu majku ubi!

Soka Petković

Svi radovi konkurišu za 'Njegoševu nagradu'

Vidar Mojih Rana

Krenula sam s'tobom drumom naše sreće
Ovisila o tebi ko o suncu dan,
Ti smjer u budućnost pronašo si svoju
Ja u bolu goreč čekam vječni san.

Posijao si tugu duž moga života
Tvoje će je ruke jednog dana žeti,
Mada to nije moga srca želja
Suvise sam voljela da te mogu kleti.

Nemogu zaželit da ti sudba vraća
Za sve ono što zgrijesi kod mene,
Dovoljno je i to što slijepo ljubiš
Ali ljubav ne dobijaš od voljene žene.

Sad samoča divlja nad lijesom živim
I ničeg nema da remeti mir,

Otpjelih čula, imuna na sve

Na bol u srcu i na dan siv.

Oh kako bi rado lijisu da mi dodeš
Dovest će te njemu tragovi od krvi,
Da privješ otrov na smrte mi ranе
Daruj ih plamenom i bolom si prvi.

Na lomači gdje bude spaljeno mi tijelo
Sagorit će patnje čemernih mi dana,
Pepeo će sivi skriti šta me boli
A urna će postati vidar mojih rana.

Stefan Vanovac

Последно Писмо

Тивко, тивко свездите плачат
над мојот самотен дом
и само мислам за да се вратам
во градот роден на мојот сон.

Таму во мугри денот се капе
крај езерот и изворите
а ветер пее песна за мене
и моме лично тажно што вене.

Како да дојдам ах мила мајко
како да те прегрnam jас
како да кажем за мојот татко,
како да пратам тажниот глас.

В туѓина мајко дојдовме двата на домот
наши затворивме врата.
Не мина мајко ниту година
пред мојте очи, тој загина.

И јас сум мајко сакат до века
никаде нема за мене лека
за мојта рака, нозете две...
од ьолка куша, мајко, изгоре.

Ова е мајко писмо последно
од твојто најмило чедо.
Кажи на моме да не ме чека
умирај мајко в туѓина далека.

Tošeska Lijana

Sanjam o tebi, dozivaš me u ноћи
слушаš i čekam, a znam da neće doći
ноћ provodiš samnom u mislima mojim
ipak te ljubim, pred tobom stojim.
Da mi se vratiš danima molim
bezbroj puta ti kažem: "znaš da te volim"
vidim ti lik sa suzama u очима
само ме mučiš, nespavam ноćima.
Pitam se zar te zaista više nemam
mislim da sanjam, mislim da dremam
al' nema te više, sad to dobro znam
ah, da te bidim, sve bih da dam!
Otisla si, nestala iz mog života
sa tobom otisla ljubav, radost i dobrota
plačem jer znam da sam sada sama
hladnoća mi pokriva telo, oči mi pokriva tama.
Širim ti ruke, budi u zagrljaju mom
i ja će poći da budem sa tobom u svetu tvom.
Možda će mo se ipak sresti jednom u letu
(kad i ja umrem) u drugom svetu.

Jelica Zlokolica

Sve bolje i bolje

Naš svakodnevni život u novoj nam domovini namenjeni su svim Jugoslavenskim doseljenicima i čijem kvalitetu sadržaja mogu pozavideti mnogi ovde jače finansijski stojeci listovi. Ovo nije samo veliki uspeh za pomenute liste, među kojima su i "Naše Novine", već i za čitaoce koji su to učili i koji ih rado i sve više kupuju. Kao krunu uspeha možemo navesti list "Naše Novine", koje su nedavno nabavile sopstvene mašine za štampanje ciriličkog pisma. U ova tri lista, (Naše Novine), "Novo Doba" i "Novosti", zastupljeni su jezici i dijalekti iz svih naših šest republika. Imajući u vidu napor i konačno uspeh ovih listova, mi čitaoci imamo potpuni izveštaj i pregled događaja, isto kao da smo u našoj domovini. Stoga trebamo te naše liste kupovati i biti u toku događaja koji nas interesuju, jer imamo načina biti zadovoljni, ukoliko našem ukusu i potražnji zadovoljstva uopšte ima kraja... Po našem godišnjem dobu uskoro se približavaju jesenji dani koji nam zahvaljujući našim listovima i pojedinim društвima donose izvesna zadovoljstva

vodeća lista koji su prijatna iznenadenja. I ove godine će K.U.D. "Njegoš", u saradnji sa listom "Naše Novine", dodeliti zaslужne nagrade piscima i autorima, koji su se trudili tokom čitave godine i čiji su radovi najbolji. Pored ovih nagrada i od istih organizacija, veliki i od ostalih organizatora, veliki broj naših čitalaca primice nagrade i za takmičenje u rubrici: "Koliko poznajete svoj zavičaj". Ovo je zaista lepa saradnja sa čitaocima. Neznamo šta će nam ovi naši organizatori pripremiti za iduću godinu, ali mislim da bi natečaj u poeziji i prozi trebalo da ima mali predah, pošto traje već dve godine. Na mesto toga mogao bi recimo da se uzme u obzir kviz: "Koliko poznajete Australiju", ili na primer šale i doskočice na temu našeg rada i života u tuđini i druge nove teme...

Pored ovih pomenutih nagrada i društvenih manifestacija, gde će mo provesti prijatne večeri, srećne dobitnike, pored "Njegoševa", očekuje i "Vukova" nagrada, koju će dodeliti društvo "Vuk Karadžić" u saradnji sa listom "Novo Doba". I na

Živorad Jovanović

kraju, naše "Književno Društvo" je takođe pripremilo vredne nagrade za "Književni natječaj '79". Dokle, nadolaze i očekuju nas lepi dani raspoloženja, veselja, radosti i zadovoljstva. Zato trebamo sve te dane neizostavno iskoristiti, jer to je ono čemu svi težimo, čemu se radujemo i šta priželjkujemo; to su vedri dani koji nas sve okupljaju u jednu celinu i zato takve prilike nebi smeli nikako da propustimo. Uostalom, mi smo mnogoputa do sada pokazali da smo jedinstveni i u zlu i u dobru. Život teče a sa njim i razne okolnosti koje prate ljudi. Što se tiče naše zajednice, sve dok svi težimo istom cilju za našu bolju budućnost, prilike će za nas biti sve bolje i bolje i neće biti problema koji nećemo moći zajedno rešiti. Za sada dragi čitaoci toliko i vidimo se na priredbama u one dane kada budu najavljenе...

Živorad Jovanović

Pusti Suze

Pusti suze neka teku
s tvoga lica
Pusti, nek dokažu
da si bila moja ljubavnica.

Ljubavime moje
što u srcu tvome ureziva
i sa teškim bolom briše
Neće postat kao što sam
u ljubavi za tebe voljena.
na svetu nikad više.

Pusti suze neka teku
s tvoga lica
nek dokažu da si bila
moja ljubavnica.

Što od mene ljubav
blagu traži,
Kao pupolj izmed ruža
to ti bijah poklonijo.

A ti meni za uvraćaj
okova me u samoću
crnoj tami hladnih noći
ja okusih tvoju ljubav.

Sada kad se oslobođih
od tvog srdračnog okova
pusti suze neka teku
s tvoga lica
nek pokažu staze ljubavi
da si bila
moja ljubavnica!

Pejović Boško